

Warszawa, dnia 8 grudnia 2022 r.

Poz. 1203

**UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 29 listopada 2022 r.

o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego

W utworzonym w 1940 r. getcie warszawskim Niemcy zamknęli ponad 400 tysięcy Żydów. Dziesiątki tysięcy z nich zmarły z chorób i głodu. W dniu 22 lipca 1942 r. Niemcy rozpoczęli wielką akcję deportacyjną więźniów getta do niemieckiego obozu zagłady w Treblince, która zakończyła się śmiercią niemal 300 tysięcy warszawskich Żydów. Jesienią 1942 r. po zakończeniu tej akcji w tzw. getcie szczątkowym pozostało około 60 tysięcy osób. Byli to głównie ludzie młodzi, zatrudnieni w niemieckich warsztatach produkcyjnych, tzw. szopach. W tych warunkach, gdy nie pozostawało już nic do stracenia, wśród żydowskiej młodzieży narodziła się myśl o zbrojnym oporze. W dniu 19 kwietnia 1943 r. warszawscy Żydzi podjęli walkę zbrojną z Niemcami. Powstańcy nie mogli mieć nadziei na zwycięstwo. Kierowała nimi chęć odwetu na Niemcach i zadania wrogowi możliwie wysokich strat. Wybrali śmierć z bronią w rękę.

Powstanie kwietniowe było największym zbrojnym zrywem Żydów podczas II wojny światowej, a zarazem pierwszym powstaniem miejskim w okupowanej Europie. Było ono bezprecedensową odpowiedzią na bestialstwo niemieckich nazistów, którzy postawili sobie za cel wymordowanie całego narodu. Niemcy uznali, że powstanie zakończyło się 16 maja 1943 r.; tego dnia wysadzili Wielką Synagogę przy ul. Tłomackie, ale do zbrojnych starć dochodziło jeszcze w następujących dniach. Większość zabudowy getta wysadzono w powietrze lub spalono, a cały teren zrównano z ziemią. Bohaterstwo tych, którzy stanęli naprzeciwko maszyny zbrodni, było wyjątkowe. Kilkuset bojowców z Żydowskiej Organizacji Bojowej wspomaganą przez Żydowski Związek Wojskowy nie miało szans, by pokonać przeciwnika, ale zrobiło wszystko, by usłyszał ich świat. Głosy Mordechaja Anielewicza, Miry Fuchrer, Tosi Altman, Arie Wilnera, Marka Edelmana, Miry Hajsndorf, Cypory Gunsztat, Cywii Lubetkin, Symchy Rotema, Pawła Frenkla i wielu innych wciąż wybrzmiewają.

Powstanie w getcie, dziś upamiętnione w kilku miejscach Warszawy, jest jednym z najbardziej symbolicznych i opisywanych wydarzeń w historii Holokaustu. Kluczowe znaczenie dla jego zrozumienia mają kwestie ideologiczne: obrona honoru ginącego narodu żydowskiego oraz udział Żydów w antyfaszystowskiej walce o wyzwolenie Polski i Europy. Najczęściej opisywany jest aspekt militarny powstania, ale szczególnie ważnym elementem tych dni była postawa ludności cywilnej, która po kolejnej akcji wysiedleńczej w styczniu 1943 r. włączyła się w tworzenie schronów i podziemnych tuneli w piwnicach budynków getta oraz stawiała niemieckiemu okupantowi opór wyrażający się w zachowywaniu podstawowych wartości ogólnoludzkich, widocznych w życiu rodzinnym, religijnym, naukowym i kulturalnym w obliczu bezprzykładnego zniewolenia. Sprzeciwem nie mniej znaczącym czy heroicznym była edukacja młodego pokolenia, działanie synagog i bet midraszy, niesienie pomocy chorym i głodującym, organizacja ucieczek i kryjówek po tzw. aryjskiej stronie miasta.

Jako obywatelki i obywatele Polski – kraju doszczętnie zniszczonego podczas II wojny światowej i noszącego po dziś dzień dotkliwie ślady okupacji niemieckiej w wymiarze społecznym, kulturalnym czy infrastrukturalnym – mamy obowiązek stania na straży pamięci ofiar i podejmowania wszelkich działań uniemożliwiających powtórzenie się tej historii.

Warunkiem realizacji tej misji jest przede wszystkim edukacja młodego pokolenia. Wierzmy, że ustanowienie roku 2023 Rokiem Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego pozwoli nie tylko przywołać Ich świadectwa, ale stanie się także okazją do refleksji nad powszechnymi w dyskursie wartościami, takimi jak: bezpieczeństwo, dom, wolność, które uznajemy za oczywiste, ale ich prawdziwą wagę i znaczenie odkrywamy dopiero w chwili, gdy stają się zagrożone.

W 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim, ustanawiając rok 2023 Rokiem Pamięci Bohatek i Bohaterów Getta Warszawskiego, Senat Rzeczypospolitej Polskiej oddaje hołd poległym oraz tym, którzy przeżyli i do końca swoich dni podnosili głos protestu przeciwko zbrodnicy planom zagłady narodu żydowskiego.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Marszałek Senatu: *T. Grodzki*